PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 397 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, torek, 17. septembra 1946 | UREDNIŠTVO in UPRAVA, PIAZZA GOLDONI št. 1 - I. Tel. št.: Ur. 93806, 93808 - Upr. 93807. Rokopisi se ne vračajo

Drugim sta ostali očitno še v krvi razporeditev malih držav v interesne sfere in naziranje, da so le predmet izkoriščanja. Jugoslavija pa je zahtevala Trst zato, da dopolni združitev svojih narodov in si zagotovi svojo neodvisnost. Samo zato jo je tudi ZSSR odkrito in nesebično podprla.

KARDELJ

BODOČNOST TRSTA JE NEIZBEŽNO ODVISNA

od njegovih odnošajev z Jugoslavijo in ostalim zaledjem

Ob zaključku načelne razprave o tržaški ustavi je Kardelj jasno obeležil imperialistično ozadje anglosaških predlogov

Pariz, 16. — Kakor je bil odmev sobotnih dogodkov na pariški konferenci stavek iz Molotovljevega govora, da si Angleži pod nobenim pogojem ne morejo privoščiti v Trstu take politike, kakor si jo v Bengaliji, čeprav tudi tam po krivici, tako je danes padla vsa teža razprav v odboru za politična in mejna vprašanja na Kardeljevo ugotovitev, da je Jugoslavija dosegla do meje svojega popuščanja. Kakor Molotovljev tako je bil tudi današnji Kardeljev govor poln stvarnosti, prikazal je nedvoumno in neovržno, kakšni so nameni enih s Trstom in kakšen odnos imajo drugi do njega. Bodočnost Trsta, je ugotovil Kardelj, bo odvisna od njegovih odnošajev z Jugoslavijo in njegovim ostalim srednjeevropskim zaledjem. Angleži pa v nasprotju s to naravno zgodovinsko resnico trdovratno vztrajajo, «da Trst za nobeno ceno ne sme pripasti Jugoslaviji». Neizbežno tičijo za to zakrknjenostjo povsem drugi razlogi. Te hočejo zakriti s svojo gonjo o sovjetski «nevarnosti», toda mednarodni odnošaji so se na zadnji stopnji svojega razvoja toliko spremenili, da ne gre za to, marveč le za gospodarsko in politično zasužnjenje Jugoslavije in njenega zaledja, na kar pa ta pod nobenim pogojem ne more pristati. Mimo je čas, ko so se male države razvrščale v interesne sfere. Po angleškem, francoskem in ameriškem načrtu bi hoteli Trstu vsiliti diktaturo kolonialnega in policijskega značaja, pa čeprav bi s tem izdali svoja lastna demokratična načela, izražena v ustavah Francije, Velike Britanije in Amerike.

Zaman je skušal Connally zabrenkati na strune svetovnega miru, ki naj bi se reševal ravno v Trstu. Odtrgati Trst od njegovega celinskega zaledja pomeni ustvariti nenaravno stanje, prvi in osnovni razlog za trenja in sporov, ne pa narobe.

Agencija AFP pravi, da Jugoslavija vztraja pri svojih zahtevah. Toda Kardelj ji je jasno odgovoril, kako je zaradi miru in zaradi sodelovanja z drugimi, ki ga ji toliko oporekajo, popustila od sedme republike, na mednarodno zajamčene ustavne posebnosti in končno na internacionalizacijo Trsta in njegove luke. Angleži, Francozi in Američani pa niso popustili niti za las. To stališče ugotavlja tudi beograjska «Borba», ki beleži da se zastopniki držav, ki so najmočneje nasprotovale pravičnim jugoslovanskim zahtevam, nalašč niso udeležili razprave o jugoslovanskih predlogih. Toda svobodni in neodvisni jugoslovanski narodi, poudarja list, so dovolj jasno in odločno pokazali svojo voljo, da ne bodo zlepa nikdar nikomur dopustili, da bi z nasilnimi argumenti «pravice močnejšega» zagospodarili nad njihovo svobodo in njihovimi življenjskimi koristi. Volja naših narodov ne bo nikdar klonila vsiljeni tuji volji, ki je izraz sile, ne pa pravice.

Za agencijo «Reuter» in liste kakor «Daily Telegraph» ne pomenijo vsi ti argumenti seveda nič drugega, kakor da je konferenca prišla na mrtvo točko, da ne bo mogla dokončati svojega dela do 23. oktobra, da je nastala zmeda, ki jo je morda res povzročil Wallace, ki je pogumno razkrinkal imperialistično igro. Morda je znak zmedenosti tudi v tem, da se je Alexander, ki je v soboto odpotoval v London, tako naglo vrnil v Pariz. Že pred dnevi smo opozorili, da bi se utegnila tudi neposredna pogajanja, ki so jih Angleži preračunano tako pospeševali, izpreveči v podtikanja neke nepopustljivosti na drugi strani. Danes dejansko že ugotavljajo, da so tudi ti neposredni razgovori obtičali na mrtvi točki. Od mrtve točke do njihove sorte «ugotavljanja» krivde ni velik korak. Nastal pa je zanje še nov razlog bojazni. Agencija «Reuter» ga odkrito beleži: kar je še bolj resno, je nevarnost, da zavzame tudi grško-bolgarsko vprašanje podobno razmerje, kakor tržaško.

Vsekakor se je načelna razprava o tržaškem statutu danes zaključila. Sedaj se bo tega vprašanja takoj lotil pododbor za tržaški statut. V odboru pa se bodi jutri lotili tržaških meja.

Trst - ključ za nadvlado Velike Britanije v Sredozemlju

Zaveznikom ni mar tržaško ljudstvo ne tržaško zaledje in celo niti ne Italija

Edvard Kardelj je govoril skoraj polkrugo uro. Že od vsega začetka je konferenco postavil pred naravno stvarno dejstvo, da je Trst skozi vso svojo zgodovino tako naravno povezan s svojim širokim srednjeevropskim zaledjem, da bo tudi njegova bodočnost v polni meri odvisna od njegovih odnošajev z Jugoslavijo in ostalimi državami zaledja. V svojem govoru je še enkrat jasno obeležil vse gospodarske, politične, kulturne, zgodovinske razloge, ki vežejo Trst na Srednjo Evropo in gornji Balkan. Poudaril je, da nihče ni oporekal italijanske večine v tržaškem mestu, da nihče nikoli ni zmanjševal pomena srednjeevropskih koristi na njegovi luki, da tudi noben jugoslovanski predlog ni bil nikoli v opreki s temi dejstvi. Tako jih je upoštevaval prvotni jugoslovanski predlog o 7. republiki in tržaški prosti luki. Upoštevalo jih je jugoslovansko stališče tudi tedaj, ko je Jugoslavija pristala na mednarodne delegacije, ki naj bi nadzorovale to ozemlje, in na posebne ustavne pravice za tržaško mesto. Jugoslavija je zmeraj upoštevala pravice in koristi Tržačanov v odnosu do tržaškega zaledja.

Kakšni so torej razlogi, da hočejo zavezniki porušiti te naravne in trajne osnove tržaške bodočnosti, čemu njihova nepopustljiva in pristranska napoved: Jugoslavija Trsta ne bo imela za nobeno ceno? Zato ker jim ne gre za koristi mesta in njegovega prebivalstva, marveč za nekaj čisto drugega. In zares se na tej konferenci govori premnogo o vsemogočem, le o tem ne, kar govorniki zares mislijo. Treba je le malo globlje pogledati v liste kakršni so «Monde», «Times», «New York Herald Tribune» in «Daily Mail», ki so čudežno «prepoznali» v tržaškem vprašanju ključ za britansko nadvlado v Sredozemlju. Zato pač ni čuda, če te države nimajo niti za vredno, da bi poslušale še tako prepričevalne argumente Jugoslavije, kaj šele, da bi o njih razpravljale. Dejansko to njihovo zadržanje priča, da jim ni mar ne za tržaško ljudstvo ne za tržaško zaledje pa tudi ne za Italijo.

Toda Jugoslavija ni več lutka

Tudi Sovjetska zveza je zavzela svoje stališče in je podprla jugoslovanske zahteve, toda pri tem se je ravnala po politiki načel ne pa po diplomaciji kupčije. Zato se ni ozirala nato, da je njeno stališče pripravilo druge v skrb za njihove privilegije. Bil bi že čas, da te države spoznajo, da je nastala velika sprememba v mednarodnih odnošajih. Majhne države kakor Jugoslavija nekoč niso bile nič drugega kakor lutke v rokah velesil, sedaj pa hočejo biti zares svobodne in neodvisne. Vsa njihova politika ima zgolj ta namen. Jasno je spričo tega, da vzbuja nesebična pomoč Sovjetske zveze malim državam, v splošnem vsem onim, ki so navajeni starih mednarodnih odnošajev, sum v tem smislu, da bi ta pomoč nje same spravila v nevarnost. Očitno jim je ostala še v krvi razporeditev malih držav v interesne sfere in naziranje, da so le predmet izkoriščanja. Toda Jugoslavija je zahtevala Trst zaradi tega, ker hoče dopolniti združitev vseh narodov, ki spadajo v njeno okrilje, ker si hoče zagotoviti svojo neodvisnost in prav zaradi tega jo je ZSSR odkritosrčno in nesebično podprla.

Naš namen ni tak, da bi izročili mesto Sovjetski zvezi, niti ni naša zahteva nastala spričo tega, ker bi Sovjetska zveza nameravala ogražati pomoč kake druge sile v Sredozemlju. Trst je starodavna zgodovinska naravna in realna težnja jugoslovanskega ljudstva. Res je bilo redkokdaj slišati odprto, svobodno in pogumno besedo malih narodov na mednarodnih sestankih, toda zgodovina se razvija in teh glasov bo zmeraj več.

Na meji popuščanja

Jugoslavija je dospela do meje, preko katere glede svojih pravic do Trsta ne more še nadalje popuščati. V internacionaliziranem Trstu mora braniti svojo povezanost z vsem njegovim zaledjem. Jugoslavija je pristala na internacionalizacijo Trsta v spravljivem duhu in tudi zato, da bi razpršila dvome onih, ki branijo svoj lastni «železni zastor» v Sredozemlju. Toda pristala je lahko le pod določenimi pogoji. A tudi ti pogoji so naleteli na jako opozicijo pri onih, ki si ustvarjajo privide, da se Jugoslavija pripravlja na to, da se bo polastila Trsta. Zato predlagajo guvernerja z diktatorskimi oblastmi in vrsto drugih ukrepov, da bi zaustavili «sovjetsko - jugoslovansko nevarnost». In to njihovo nezaupanje nima nobenega drugega ozadja kakor le-to, da ustvarijo v Sredozemlju nova oporišča za novo ekspanzijo, da ostvarijo zloglasno politiko «ravnotežja sil» in da preprečijo, da bi Jugoslavija postala resnično svobodna država.

Prav za poroštvo koristi tržaškega mesta, ki je tesno vezano na svoje zaledje, je Jugoslavija predložila mirovni konferenci načrt ustave, ki se opira na naslednja načela:

Osnove jugoslovanskega predloga

1. Tržaškemu ljudstvu pritiče neodvisnost in oblast v njegovem mestu.

2. Zato pripada izvršna oblast vladnemu svetu, ki ga imenuje ljudska skupščina, kateri je tudi odgovoren za svoje delo.

3. V ustavi morajo biti dana poroštva za izpolnjevanje osnovnih človeških pravic.

4. Tržaško pristanišče mora postati mednarodna prosta luka, v kateri ima Jugoslavija svoj poseben prosti predel.

5. Izvesti se morajo carinska, valutna, železniška in poštna unija Trsta in Jugoslavije.

6. Zajamčiti je treba prost prehodni promet v okviru jugoslovanske tržaške carinske unije.

7. Varnostni svet ZN mora biti porok popolne neodvisnosti tržaškega svobodnega ozemlja, ki mora biti zato demilitarizirano in ostati nevtralno.

8. Za varstvo statuta in skrb za njegovo izvajanje je treba zadolžiti posebnega visokega komisarja, ki ga imenuje varnostni svet ZN.

9. V svobodnem mestu bi moral Jugoslavijo zastopati guverner.

Protidemokratična načela v demokratičnem plašču

V tretjem delu svojega govora je Kardelj še enkrat zavzel stališče do ostalih načrtov. Najprej je obeležil sovjetske predloge, ki upoštevajo osnovne razloge, na katere se je Jugoslavija oprla pri svojih zahtevah. Ostro pa je kritiziral ostale načrte, ki so značilen primer uveljavljanja protidemokratičnih načel v navidezno demokratični obliki. Volitve v Trstu bodo verjetno svobodne, toda čemu bo služila izvolitev tržaških predstavnikov, ki ne bodo imeli nobene besede ne moči.

Ostro je kritiziral anglosaške načrte in še posebej angleškega. Konferenca mora odločiti, je poudaril, ali naj si tržaško ljudstvo vlada samo, ali ga je treba podrediti diktaturi nekega guvernerja. Britanski predlog meče demokracijo v morje. Britanski predlog hoče Trstu vsiliti diktaturo kolonialnega, policijskega, tujega kova. Po britanskem, francoskem in ameriškem načrtu bi Trst ne postal država ne svobodno ozemlje, marveč zatirana pokrajina. To pa pomeni z drugimi besedami, da so zastopniki teh držav zakrivili izdajstvo demokratičnih načel, ki so zapisana v ustave Zedinjenih držav, Velike Britanije in Francije.

Connallyjevi prividi

Kot poslednji je govoril ameriški senator Tom Connally. Prizadeval si je spraviti Trst v neposredno zvezo z ohranitvijo svetovnega miru. Ne glede na vse še tako utemeljene nasprotne ugotovitve, je menil, da je zgolj v okviru ameriškega predloga zagotovljena neodvisnost tržaškega ozemlja. Zatrjeval je, da te neodvisnosti tuje oborožene sile, ki bi varnostni svet ZN z njimi razpolagal za primer potrebe, da se vojaško zaščiti ta neodvisnost, nič ne bi omejevale. Svobodno ozemlje ne bi smelo biti «satelit» ne Jugoslavije ne Italije, česar ni nihče trdil in tudi Kardelj ne, ki je še poudaril, da bi tržaško ozemlje služilo tretjim, namreč velesilam in njihovi sredozemski ekspanziji. Kako naj bi drugače nastala nevarnost za mir, kakor je ponovno naglasil Connally, ce ne s tem da se Trst protinaravno loči od njegovega zaledja in da postane komur koli izhodišče za njegovo gospodarsko in najmanj tudi politično prodiranje v Srednjo Evropo.

Pravice Trsta, je Connally dejal, naj bi izhajale iz njegove notranjosti, njegova vlada in oblasti iz njegovih lastnih sil. Čemu tedaj polovica vlade, imenovane od varnostnega Sveta ZN, čemu tujec guverner z diktatorskimi oblastmi? Bilo je spričo tega najmanj sentimentalno, če že ne svetohlinsko, ko je Conally zaključil z besedami: Napravimo iz Trsta simbol miru in varnosti v svetu!

Italija naj vrne Jugoslaviji njeno trgovinsko ladjevje

Na seji gospodarskega sveta za Italijo je jugoslovanski delegat Simić v posebnem predlogu zahteval naj Italija vrne Jugoslaviji ladje, ki jih je zaplenila v času okupacije, ali pa jih nadomesti z drugimi, kolikor bi jih ne mogla vrniti. Italija je zaplenila vse ladjevje jugoslovanske trgovinske mornarice. Razdejala je vse jugoslovanske ladjedelnice. Sedaj pa Jugoslavija zahteva le 20.000 ton ladjevja manjše tonaže, ki ji je neobhodno potrebno za oskrbo obalnega področja in otokov, ki nimajo nobene železniške ali druge zveze med seboj. Pred vojno je služilo tej svrhi nad 100 ladij. Italija bi toliko laze izpolnila to svojo obveznost, ker bi bila, kolikor bi bilo treba graditi nove ladje, s temi deli zaposlena italijanska ladjedelniška industrija le do 8% svoje zmogljivosti.

Albanski delegat je zahteval, naj Italija Albaniji povrne vse zaplenjeno albansko zlato. Italijanski delegat je nato pristal pod pogojem, da bi Nemčija Italiji vrnila zlato, ki so ga Nemci odnesli iz Italije.

V odboru za politična in mejna vprašanja mirovne pogodbe z Bolgarijo so z 8 proti pet glasovom sklenili odložiti razpravo o grških zahtevah po bolgarskem ozemlju do konca tedna. V politično-teritorialnem odboru za Madžarsko je Klementis v imenu Čehoslovaške odločno nastopil proti revizionizmu, pri katerem Madžari očitno vztrajajo, ko se nočejo odreči nacelom trianonske pogodbe. Prav iz tega razloga se je zavzemal zato, da bi se po ureditvi novih meja prebivalstvo različnih narodnosti izmenjalo.

Plenum konference 6. oktobra

Končno je bilo nocoj objavljeno da se bo plenum konference sestal 6. oktobra ter pričel preučevati zaključke posameznih konferenčnih odborov.

Uradna proglasitev ljudske republike v Bolgariji

London, 15. — Sofijska radijska postaja je objavila, da je bolgarsko sobranje potrdilo rezultat nedavnega referenduma in uradno proglasilo bolgarsko ljudsko republiko.

Kot poroča Tanjug, je maršal Tito poslal ministrskemu predsedniku Georgijevu v imenu vlade in jugoslovanskih narodov telegram, v katerem čestita vladi in bratskemu bolgarskemu narodu k velikemu zgodovinskemu dogodku proglasitve ljudske bolgarske republike.

Sveti sinod bolgarske pravoslavne cerkve je izdal ukaz, naj se jutri po vseh cerkvah v Bolgariji darujejo slavnostne zahvalne službe božje ob priliki proglasitve bolgarske ljudske republike.

V zvezi z vestmi, da je nastala kriza v bolgarski vladi, je bolgarska telegrafska agencija objavila sledeče zanikanje: «Vesti, ki so se razširile v inozemstvu o krizi v bolgarski vladi so brez vsake podlage. Enotnost vlade je popolna.»

Čestitke jugoslovanski mornarici

Beograd, 16. Tanjug. — Vrhovni poveljnik vojne mornarice ZSSR admiral Kuznecov je poslal ob 6 obletnici jugoslovanske mornarice maršalu Titu brzojavko sledeče vsebine:

«Sprejmite moje prisrčne čestitke ob obletnici jugoslovanske vojne mornarice ter moja najprisrčnejša voščila, da bi se ta mornarice ojačila in razvila v dobro jugoslovanskega ljudstva. Sovjetski admiral je poslal brzojavko tudi poveljniku jugoslovanske mornarice Černeju.

ZBOROVANJE DELEGATOV SIAU CONE A

Delovanje ZVU ni v skladu

s koristmi ljudstva Julijske krajine ter z interesi demokracije v svetu

Odločilna in dosledna borba SIAU za demokratične pravice našega ljudstva

V nedeljo je bilo v kulturnem krožku «Tomažič» zborovanje delegatov SIAU iz cone A. Zborovanje je otvoril tov. Šestan, ki se je zahvalil vsem navzočim delegatom za udeležbo. Nato so delegati izvolili delovno predsedstvo ter odobrili ta-le dnevni red: politični referat, splošno razpravljanje in izglasovanje resolucije za pariško konferenco. Ob navdušenem pozdravljanju delegatov je tajnik SIAU-ja tov. Babič začel z branjem političnega referata.

Tovariši in tovarišice!

Naša današnja konferenca se vrši v času, ko se v Parizu odloča usoda naših krajev, ko se končno odloča, kakšna naj bo resitev vprašanja Trsta in Julijske krajine. Vrši se torej v času, ko se odloča o našem bodočem življenju, vrši se v času odločilne bitke v Parizu in pri nas, ki naj krona rezultate naporov in žrtev našega ljudstva v borbi za njegove pravice, za lepše in srečnejše življenje. V tej borbi zavzema SIAU odločilno in častno mesto doslednega borca za demokratične pravice našega ljudstva. Če hočemo pravilno oceniti naše dosedanje delo in določiti naše naloge in dolžnosti v bodoče, se mi zdi potrebno, da — četudi na kratko — pregledamo pot, ki jo je SIAU prehodila od njene ustanovitve pa do danes.

Ustanovni kongres SIAU, ki se je vršil 12. avgusta 1945. v Trstu, in seja glevnega odbora, ki se je vršila 30. septembra 1945. na Reki, sta določila naš progrem in naše osnovne naloge. Osnovne značilnosti življenja Julijske krajine, ki predstavljajo osnovo vsega našega delovanja, če hoče biti v resnično korist in obrambo demokratičnih pridobitev, moramo označiti takole:

Značilnosti Julijske krajine

1. Osnovna demokratična pridobitev narodne osvobodilne in protifašistične vojne, katere se je vse ljudstvo Julijske krajine vseh treh narodnosti slovenske, hrvatske in italijanske z vsemi razpoložljivimi silami, z največjo požrtvovalnostjo tako častno udeležilo, je njegova suverenost, je njegova pravica, «da si samo voli zakon in postavo», njegova pravica, da mu nihče od zunaj ne vsiljuje svojih zakonov in svojega državnega aparata, svojih oblastvenih organov. Osnovna pridobitev je torej ljudska demokratična oblast, ki jo je ljudstvo ustvarilo po vseh mestih in vaseh Julijske krajine brez vsakega vsiljevanja, s svojo svobodno voljo in s pomočjo Jugoslovanske armade zlasti s pomočjo slavne IV. armade JA. Ta vojska je pomagala utrditi tisto, kar je ljudstvo samo v teku štiriletne vstaje ustvarilo in se je izkazala kot resničen nosilec in zaščitnik tistih demokratičnih načel, za katera so šle vojske velikega demokratičnega bloka Sovjetske zveze, Velike Britanije in ZDA na osnovi Atlantske listine v borbo.

2. Prav tako smo tedaj ugotovili, da more pomeniti formiranje dveh vojaških con na ozemlju Julijske krajine, con A in B, samo «začasen ukrep» in da ga sprejemamo, v kolikor hočejo VU spoštovati in podpirati utrditev demokratičnih pridobitev, v kolikor bodo spoštovale načela atlantske listine in v kolikor to ne bo dajalo prilik reakcionarnim protiljudskim silam, da na osnovi te samovoljno diktirane delitve enotnega ozemlja, gazijo demokratične pridobitve ljudstva in žalijo ter skrunijo njegovo suverenost. Sprejeli smo torej demarkacijsko crto kot začasno mero v upanju, da se bo ZVU omejevala na kontrolne in koordinacijske posle, na posle zunanjega predstavništva in zastopstva tekočih dnevnih interesov ljudstva Julijske krajine v zunanjem svetu, ne da bi bistveno kršila suverenost *avtohtono* nastale ljudske demokratične oblasti.

3. Na prvi seji glavnega odbora na Reki smo ugotovili potrebo čim hitrejše rešitve državne pripadnosti Julijske krajine. Izjavili smo, da imamo predlog jugoslovanske vlade, ki je bil ravno v tistih dneh predložen konferenci zunanjih ministrov v Londonu, za edino opravičen, ker bazira na že mnogokrat izraženi samoodločbi ljudstva Julijske krajine, ker je nacionalno pravičen, ker bazira na zaščiti suverenosti ljudstva in njegove ljudske demokratične oblasti in ker utrjuje pogoje za poglabljanje italijansko-slovenskega bratstva in omogoča da postane Julijska krajina most miru in napredka v tem delu Evrope. Ugotovili smo, da zvesti svojemu načelu suverenosti ljudstva ne moremo dopustiti, da bi o naši usodi odločali v svetu, ne da bi imeli pravico, možnost in dolžnost, samostojno in merodajno povedati svoje mnenje. Zato smo na tej seji jasno povedali svoje stališče.

4. Ugotovili smo, da pomeni odnos raznih političnih grupacij strank in gibanj do zgornjih načel osnovo, na kateri je mogoče se naprej razširiti in utrditi enotnost antifašističnih ljudskih množic, antifašističnega demokratičnega gibanja Julijske krajine in Trsta. To je dalje osnova, ki naj odloča odnos demokratičnih ljudskih sil do ZVU in ki naj omogoča nadalje utrditev v enotnosti vseh resničnih in iskrenih demokrtičnih sil v Trstu in Julijski krajini. Na žalost pa moramo ugotoviti, da v Trstu in Julijski krajini cone A ZVU ni sla na to pot ampak je šla na pot, ki ni v skladu z interesi demokracije v svetu in interesi ljudstva Julijske krajine pri nas.

Z našim ljudstvom ravnajo kot z ljudstvi okupiranih sovražnih držav

Poglejmo, kakšno je resnično stanje in kje so vzroki, da je prišlo do takšnega stanja.

Z diktatom nam je bila vsiljena razmejitev Julijske krajine v dve začasni vojni coni, ki prideta pod upravo zavezniških vojsk.

Že takrat smo ugotovili in danes dejstva to ugotovitev v najžalostnejši obliki potrjujejo, da je s tem ze v nacelu storjena krivica našemu ljudstvu. Oni, ki so s svojo silo diktirali to nepravično razmejitev, so dokazali, da ravnajo z našim ljudstvom enako kot z ljudstvom okupiranih sovražnih držav. Ravnajo z nami kot deželami, katere so se aktivno borile na strani osi proti zaveznikom. To je velika krivica našemu ljudstvu in je tem hujša, ker je storjena od onih, katerim je ljudstvo zaupalo, ko je šlo v najodločnejšo borbo proti fašizmu. To je oskrunjenje vseh tistih žrtev in naporov, ki jih je naše ljudstvo dalo v svoji 25 letni borbi proti fašizmu.

V teku osvobodilne borbe je ljudstvo Julijske krajine zatrlo vsak poizkus maščevalnosti in nasprotno pokazalo primer bratstva med narodi s pritegnitvijo zlasti italijanskega delavstva iz mest Julijske krajine v skupno oboroženo borbo V plačilo za to danes Slovencem in Hrvatom očitajo nacionalizem, Italijanom pa izdajstvo, samo zato, da lahko reakcija svojo krivico zakrinka pod masko nekega potrebnega razsodnika. Takšen postopek kaže nenaklonjenost in krivičnost proti ljudstvu, ki je dalo vse za svojo osvoboditev in za stvar demokracije v svetu in to vse v imenu tiste demokracije, za katero se je borilo.

Mi smo pa kljub tej krivici upali, da bo mogoče urediti pogoje, da bo mogoče najti oblike sodelovanja z ZVU, ki bi omogočile nadaljnje razvijanje ljudske demkratične oblasti četudi začasne v omejenem obsegu. Bili smo v interesu miru in demokracije pripravljeni iti preko žalitve, pripravljeni tudi na to žrtev. Hoteli smo izworistiti to vsiljeno začasno dobo zato, da vendarle najdemo sporazumno rešitev z novim stanjem, vsaj za utrjevanje italijansko-slovenskega bratstva, preganjajne ostankov fašizma, utrjevanje demokratičnega bloka, ter urejevanja uničenega in opustošenega gospodarstva. Jasno smo zato postavili svoj program in svoje naloge in neštetokrat ponudili svoje sodelovanje novim odločujočim činiteljem.

Vsi ti napori pa so bili zaman. Novi činitelji so omogočili reakciji, da izkorišča današnje začasno stanje v svoje protiljudske namene. Vprašanje oblasti je postal monopol zunanjih sil, demokratična načela pa gola formalnost, ki se na besedah omejuje na svobodo, da je danes v coni «A» demokracija samo še fraza.

Obljube in dejstva

Ko je Zavezniška vojna uprava prevzela oblast v Trstu in coni A Julijske krajine, je svečano izjavila, da bo spoštovala demokratične pravice tukajšnjega ljudstva, da bo nepristransko vladala kot uprava, ki ji je začasno zaupano upravljanje tega ozemlja do končne rešitve. Oglejmo si, kako je Zavezniška vojna uprava spoštovala ta načela.

Kot prvi ukrep, ki ga je Zavezniška vojna uprava izdala, je bil odvzem ljudskih demokratičnih oblasti, ki si jih je ljudstvo v borbi proti fašizmu ustvarilo na razvalinah starega fašističnega aparata. Protiljudski, protidemokratični elementi so se ponovno polastili posameznih organov oblasti. Kot posledica tega je bila razpuščena narodna zaščita in ustanovljena nova zavezniška policija, ki jo sestavljajo v ogromni večini bivši kvesturini osovraženega fašističnega režima, Collottijevi agenti, pripadniki raznih fašističnih formacij «Guardia Civica», «X. Mass», fašističnih črnih brigad, četnikov in belogardistov, ki so zbežali pred ljudsko sodbo iz svoje domovine in našli zatočišče pod okriljem Zavezniške vojne uprave v Trstu. Čisto jasno je, da mora takšna policija imeti samo protiljudski in protidemokratičen značaj. In to je tudi v postopanju z demokratičnim ljudstvom v Trstu in cone A Julijske krajine neštetokrat pokazala.

Ustanovljene so bile razne epuracijske komisije za čiščenje fašistov, v katerih so v ogromni večini dobili mesto ljudje, ki so imeli za svojo nalogo braniti fašiste pred epuracijo. Ohrabreni vsled take politike ZVU so se pričele organizirati teroristične fašistične tolpe in ob več ali manj direktni podpori civilne policije zacele odkrito napadati demokratične organizacije in njihove sedeže ter ubijati antifašistične borce.

Sistematično oviranje antifašističnih organizacij

Nasprotno pa je Zavezniška vojaška uprava začela sistematično ovirati delovanje antifašističnega gibanja in njegovih organizacij. Vrstile so se rakvizicije sedežev demokratičnih organizacij. Zapori v Trstu, Gorici, Tržiču in drugod so se začeli polniti z antifašisti. Skoraj vsakodnevno so se vrstile razprave pred sodiščem proti antifašistom krivim samo zato, ker so se branili pred napadi fašističnih tolp. Civilna policija Zavezniške vojaške uprave je po starih fašističnih metodah večkrat s pomočjo zavezniške vojaške policije začela vpadati v sedeže demokratičnih organizacij pod pretvezo iskanja orožja, medtem ko ga ni iskala tam, kjer je dejansko bilo. Samo ljudstvo je v svoji aktivnosti odkrilo orožje pri raznih fašistih.

Ko je ljudstvo v obrambi pred napadi terorističnih fašističnih band stopilo v splošno stavko, je ZVU, namesto da bi postopala proti povzročiteljem nemirov in napadov na sedeže demokratičnih organizacij, proglasila stavko za ilegalno in pozvala člane stavkovnega odbora, znane antifašistične borce, pred vojaško sodišče.

Slovenski jezik še ni enakopraven

Podoben je bil postopek proti demokratičnemu tisku. Začasno je bil ustavljen «Primorski dnevnik». Urednik «Il Lavoratore» pa je bil obsojen samo zato, ker je objektivno ugotavljal postopanje Zavezniške vojne uprave. Na drugi strani pa se dopušča popolna svoboda pofašističnega tiska, ki nemoteno in nesramno napada zavezniške države in njene voditelje.

Še danes, po tolikih letih trpljenja in nacionalnega zatiranja, ni govora o enakopravnosti slovenskega jezika. V administraciji, na sodiščih in sploh v javnem življenju ni priznan slovenski jezik kot enakopraven. Končno naj se se na kratko dotaknemo gospodarskega stanja v coni «A», ki vlada kot posledica demarkacijske črte in s tem odcepitve Trsta in celotne cone «A» od njegovega naravnega zaledja. Neverjeten gospodarski kaos vlada v coni «A», ki ga nihče ne poskuša resno odpraviti.

Taka je torej dejanska svoboda in spoštovanje demokratičnih pravic ter nepristranost ZVU.

(Nadaljevanje jutri)

„Svoboda zborovanja!"

«Demokratična», «nepristranska» ZVU je prepovedala tržaškemu delavstvu zborovanje, katero bi se moralo vršiti danes v Trstu, na trgu Garibaldi. Na tem zborovanju so hoteli delavci razpravljati o težkem gospodarskem položaju.

O tem ponovnem kratenju svobode zborovanja in to zborovanja zgolj sindikalnega značaja, bomo še pisali vsled pomanjkanja prostora v prihodnji številki.

NAPADALNA POLITIKA grških vodilnih krogov

Tirana, 16. Tass. — Grška manjšina v Albaniji obsoja napadalno politiko grških vodilnih krogov in delovanje njihovih varuhov na mirovni konferenci in v Varnostnem svetu. Predstavniki grške manjšine iz vasi Kastem Alanbek in drugih so poslali vladi sledečo brzojavko: «Grška narodna manjšina protestira skupno z albanskim ljudstvom proti politiki grških fašistov in proti krivičnemu zadržanju nekaterih vlad glede Albanije na mirovni konferenci in Varnostnem svetu. Nimamo potrebe po improviziranih varuhih. V albanski ljudski republiki uživamo vse pravice in svoboščine; skupno z albanskimi brati smo se borili proti okupatorjem in jih premagali. Z njimi bomo obnovili našo domovino in ne bomo nikoli dovolili, da se kdor koli vmešava v naše zadeve.

Pomoč beguncem v Egejski Makedoniji

Skoplje, 16. Tanjug. — List «Nova Makedonija» piše o uspehih na socialnem področju. Ljudske oblasti so posvetile veliko skrb, da preskrbijo stanovanje 11.425 družinam, ki so ostale v zadnji vojni brez družinskega poglavarja. Do sedaj so te družine dobile 89 milijonov dinarjev redne podpore.

Druga važna naloga je, skrbeti za Makedonce iz Egejske Makedonije ki so pribežali v Jugoslavijo pred preganjanjem grških monarhističnih fašistov. Nad 10.000 moških žensk, otrok in starcev je pribežalo v Jugoslavijo, da si reši življenje. Za vse te so preskrbeli stanovanja. Do sedaj so zgradili tri vasi, kjer bodo naselili begunce iz Makedonije, za katere je bilo določenih 44 milijonov dinarjev.

Molotov o zahodni poljski meji

Pariz, 16. VZN. — Sovjetski zunanji minister Molotov je v neki izjavi dopisniku uradne poljske poročevalske agencije v Parizu odbil možnost, ki jo je predvideval Byrnes v svojem nedavnem govoru v Stuttgartu, da so zahodne poljske meje predmet revizije.

Jugoslovanski protest zaradi slabega postopanja z jugoslovanskimi vojaki v Trstu

Beograd, 16. — *Jugoslovanska vlada je izročila vladi Združenih držav protestno noto zaradi brutalnega ravnanja ameriških okupacijskih oblasti v Trstu z jugoslovanskimi vojaki v zadnjih dneh. Beograjski listi pišejo, da je vojaška policija pod pretvezo, da so v zvezi z eksplozijo v ul. Costalunga, aretirala 9. septembra šest vojakov jugoslovanske armade ter jih izročila civilni policiji, ki jih je zadržala. Istega dne so z enim kapetanom in štirimi jugoslovanskimi vojaki, ki so prišli v policijsko vojašnico, da zahtevajo pojasnila o aretiranih, ravnali slabo. Listi poudarjajo, da je britanski 13. korpus po preiskavi izjavil, da šest jugoslovanskih vojakov ni v zvezi z eksplozijo.*

Wallace napoveduje nov govor

Washington, 16. — Trgovinski minister Henry Wallace je izjavil, da vztraja na svojem stališču, ki ga je izrekel v zadnjem govoru. «Zanimivo je», je dejal, «da sta skrajna levica in skrajna desnica izjavili, da se ne strinjata z mojim stališčem. Dobršnemu delu Američanov pa je na tem, da delajo v korist miru in da nadaljujejo z napori za pravičen in trajen mir». Wallace je izjavil, da namerava v kratkem imeti drugi govor v istem smislu.

Caserta, 16. — Zastopnik zavezniškega poveljstva v Caserti poroča. da bosta od 1. oktobra poveljstvo 13. zbora in poveljstvo oboroženih sil v srednjem Sredozemlju imeli svoj sedež v Padovi.

TRŽAŠKI DNEVNIK

SKUPŠČINA TRŽAŠKIH ES SO POTRDILI

Odločno nadaljevanje borbe in dela

bivšega odbora in izvolili novega. Člani stavkovnega odbora izvoljeni v častno predsedstvo skupščine

V nedeljo so se v Domu pristaniških delavcev sestali na skupščini delegati vseh 21 kategorij tržaškega delavstva, ki predstavljajo 43.360 članov Enotnih sindikatov. Obravnavali in preučili so dosedanje delo Mestnega odbora Enotnih sindikatov in izvolili nov mestni odbor. Vse delo skupščine je izzvenelo v odločni zahtevi delavstva po brezkompromisni borbi proti vsem poizkusom reakcije, da bi razdvojila delovne množice in proti vsem težnjam po sodelovanju z Julijskimi sindikati. Skupščina se je s pohvalo vsega delovanja dosedanjega mestnega odbora izrekla proti težnjam, da bi sindikati postali politična organizacija, ki bi se omejevala zgolj na ekonomska in mezdna vprašanja ter puščala politična v nemar. Tržaško delavstvo se namreč dobro zaveda, da ni brez političnih svoboščin in pravic mogoče nobena ekonomska borba. Zaveda se, da bi s popuščanjem pri obrambi političnih pridobitev zašlo v oportunizem in da bi mu nato delodajalci postopoma odrekali in odvzemali ekonomske pridobitve. Skupščina je zato novo izvoljenemu odboru poverila nalogo, da se še odločneje bori za delavske pravice ter da v tej borbi ne krene z dosedanje črte. Skupščina je bila odraz globoke zavednosti in politične zrelosti, ki si jo je pridobilo tržaško delavstvo v nenehni borbi, ki traja že, odkar je ZVU prevzela oblast.

IZVOLITEV PREDSEDSTVA IN POZDRAVNI NAGOVOR

Skupščino je ob 8,30 otvoril tov. Rizzotti, nakar so izvolili predsedstvo. Na odru so bile tri prazne stolice, katere bi morali zasesti odsotni člani mestnega odbora ES, proti katerim je ZVU izdala zaporni nalog. Neki delegat je predlagal, naj tri odsotne tovariše Jurago, Semilija in Solierija izvolijo v častno predsedstvo, ker vsi delavci čutijo, da so v duhu navzoči. Skupščina je sprejela ta sklep z burnim odobravanjem.

Po pozdravih predstavnikov antifašističnih organizacij je tov. Vojmir v imenu izvršnega pokrajinskega odbora ES pozdravil delegate in dejal: «Slovensko - italijansko bratstvo bo tudi v prihodnje simbol naše borbe. S tem simbolom bomo dosegli dokončno zmago.» Temu so sledile volitve volivnega odbora in verifikacijske komisije.

POROČILO O PRETEKLEM DELU

Nato je tovariš Rizzotti prebral izčrpen sindikalni referat. Preteklo leto so se morali sindikati boriti v zelo težkih okoliščinah in za pravice delavcev na ekonomskem in političnem polju. Kljub vsem težkočam je sindikalno vodstvo izvršilo ogromno delo, ker so se tovariši, ki tvorijo razne odbore, zavedali svoje dolžnosti in posvetili sindikalnemu delu vse svoje sile. Borbenost in zavest delavstva, ki sta se vedno bolj krepili, pa jim je bila pri njihovem požrtvovalnem delu v veliko oporo.

KRIVDA ZVU ZA VEDNO SLABŠI POLOŽAJ DELAVSTVA

Položaj delavstva se je slabšal predvsem zaradi pristranosti ZVU, ki je podpirala reakcionarne sile, tako da smo se povrnili v razmere v letih 1919-1922. Lani se je julija meseca pričela proti Enotnim sindikatom silna gonja, češ da so se prodali Jugoslaviji. Zainteresirani krogi so tedaj odločno zahtevali, da morajo postati ES apolitični, da bi jih tako uklonili. Pri tem so izkoriščali nacionalna čustva neznatnega dela delavstva in hlapčevskih uradnikov. Vsa ta gonja pa ni imela uspehov, čeprav so ustanovili razkolniške Julijske sindikate. Delavstvo se ni dalo zavesti in Julijskim sindikatom ni uspelo razbiti zavednih in prekaljenih delavskih vrst. Enotni sindikati so storili vse, da bi preprečili sindikalni razkol, toda niso mogli dopustiti kompromisa.

ZVU tudi ni ničesar podvzela, da bi se izboljšalo gospodarsko stanje, da bi se obnovila industrija in pomorstvo, ki sta glavni življenjski vir za tržaško prebivalstvo. Pri tem se je sklicevala na liberalizem in zasebno iniciativo, ni pa uvidela potrebe po izrednih ukrepih, ki bi jih bilo treba v teh posebnih razmerah podvzeti. Zato so delodajalci odpuščali na tisoče delavcev in število brezposelnih je stalno naraščalo. Šele po odločni borbi in splošni stavki je ES uspelo omejiti odpuščanje z dela. Hkrati so se ES borili za povišanje mezd, plač in doklad.

Nato opisuje referat zgodovino sindikalnega gibanja in borb v svetu in v Trstu, poudarja pomen politične borbe, govori o raznih stavkah in o doslednem in premočrtnem zadržanju ES vseh perečih vprašanj.

ZANIMIVOSTI V DISKUSIJI IN ORG. REFERAT

Referatu je sledila izčrpna in živahna diskusija, v katero so posegli številni delegati. Skupščina je zlasti prisrčno pozdravila slovenskega delegata iz tržaške okolice, ki je dejal, da bodo slovenski okoliški kmetje odločno podprli tržaško delavstvo v borbi za njegove pravice. Posebno navdušeno pa so pozdravili prof. Smidichena, ki je ugotovil, da se večina tržaških intelektualcev ni zavedla svoje dolžnosti in ji je njeno zadržanje napram delavstvu le v sramoto.

Po diskusiji je tov. Maule podal organizacijski referat in dejal, da se je število članov ES kljub vsem težkočam in oviram od 28.480 članov v mesecu juliju 1945. dvignilo na 43.360 koncem avgusta t. l.

Zatem je tov. Fortunat podal finančno poročilo, nakar so navzoči delegati izglasovali naslednjo resolucijo: «Letna mestna skupščina ES v Trstu je razpravljala o referatu dosedanjega mestnega odbora in ga popolnoma odobrava. Prepričana je, da je bila dejavnost tega odbora v skladu z interesi in voljo vseh delavcev tako z ekonomskega kakor politično-socialnega stališča. Skupščina poziva novi mestni odbor, da nadaljuje dosedanje delo z enako odločnostjo in po isti črti, da se dosežejo oni cilji, ki bodo zagotovili delavskemu razredu boljše življenjske pogoje v svobodi in demokraciji, za kateri se je bilo toliko borb in ki še nista uresničeni.

Nato so prebrali resolucijo ZVU, v kateri zahtevajo preklic zapornega naloga proti stavkovnemu odboru.

Končno so s tajnim glasovanjem izvolili nov mestni odbor; neka tovarišica je izročila odboru delavsko zastavo, tov. Petronio pa je s kratkim nagovorom zaključil skupščino.

Proti internacionalizaciji je v Kopru manifestiralo 12.000 ljudi

V soboto zvečer je koperski okraj s številnimi kresovi po vseh gričih in vzpetinah proslavil pričetek novega tekmovanja za obnovo kot izraz svoje borbe za dokončno združenje z Jugoslavijo in proti kolonialnemu zasužnjevanju pod krinko internacionalizacije.

V nedeljo 15 t. m. se je proti poldnevu kljub prezaposlenosti prebivalstva s trgatvijo pojavilo nad 12.000 ljudi obeh narodnosti, da na trgu manifestira za svoje pravice in proti krivicam francoske črte ter drugih podobnih predlogov. Množici je spregovoril tovariš Jaksetič. Pozdravljen z burnim ploskanjem je pričel svoja izvajanja o razliki med cono A in cono B, prikazal sebične interese, ki se skrivajo za nekaterimi predlogi na pariški mirovni konferenci in nato poudaril važnost obnove in njenega tekmovalnega poleta predvsem na tem spornem ozemlju.

Potem so govorili tov. Juraga in še dva druga tovariša. Po manifestaciji na trgu je množica v povorkah preplavila mesto, nato pa so bile številne prireditve z godbo, plesanjem in prepevanjem. Nastopilo je tudi več pevskih zborov.

Ljudstvo goriške okolice odgovarja

NA NOVE MANEVRE ITALIJANSKE IN SVETOVNE REAKCIJE Z MNOŽIČNIMI PROTESTNIMI ZBOROVANJI

Ko je prebivalstvo goriške okolice slišalo preko radia in bralo v dnevnem tisku o novih manevrih italijanskih imperialistov ob podpori svetovne reakcije na mirovni konferenci, o predlogih plebiscita in temu podobnem, je znova odločno spregovorilo. Trpinčeni in ogroženi prebivalci slovenskih občin okrog Gorice so se dne 14. septembra spontano zbrali na množična protestna zborovanja. Nobeden ni pomislil, da zahteva še kako posebno dovoljenje, — dejali so, da če bi ga tudi zahtevali, ga jim ZVU prav gotovo ne bi dala. — Ljudstvo se zaveda, da gre za njihovo rodno grudo, za njihovo življenje. Zato so ta zborovanja tudi pokazala izraz odločnosti v vsakem oziru. Govorniki iz ljudstva so energično odklanjali vsak plebiscit in ga označili kot čisto navaden manever, ki bi ga radi dosegli italijanski imperialisti s podporo svojih odvetnikov onstran oceana. Posebno je ljudstvo razburjeno, ker hočejo mešetariti in rezati čisto slovensko zemljo s popolnoma slovenskim življem, kot je to primer Sovodenj, Standreža, itd.

Odposlane so bile številne brzojavke in spomenice v Pariz, itd.

Britanski laburistični poslanec na obisku v Trstu

Trst, 16. VZN. — Danes je prispel v Trst svetnik Harry Hynd, laburistični poslanec v britanskem parlamentu in zasebni parlamentarni tajnik prvega lorda admiralitete. Imel bo vrsto konferenc v severni Italiji in Avstriji.

Izredno porotno sodišče

Vojnemu zločincu so zmanjšali kazen

Včeraj se je vršila razprava proti vojnemu zločincu Pietru Borsiju, ki je bil svoje dni obsojen na 26 let in 8 mesecev zapora, a je kasacijsko sodišče odredilo ponovno razpravo.

Kljub temu, da je na razpravi več prič obtožilo tega zločinca 5 novih umorov, za katere doslej sploh še ni bil sojen, ga je sodišče po poteku včerajšnjega procesa obsodilo na 18 let in 8 mesecev zapora ter mu tako zmanjšalo kazen za 8 let.

Predsednik sodišča Roatti, tožilec Okretič, branilec Gennaro Tammaro.

Premik zavezniških sil v Julijski krajini

Premik enot in oddelkov v območju 13. vojnega zbora, je po poročilu glavnega stana 13. vojnega zbora skoraj končan. Skupina pehotnih brigad britanske vojske v Avstriji se premešča na tržaško področje v ustrezajoče nadomestilo za enoto, ki jo sedaj razpuščajo. Edinice, ki odhajajo, so ali odpuščene iz vojske ali pa na poti na druga področja. Številčno stanje zavezniških sil v Julijski krajini ostane bistveno nespremenjeno.

Bomba proti železniški čuvajnici

Ponoči so neznanci vrgli bombo proti železniški čuvajnici na progi Trst-Gorijan. Eksplozija je, kakor poroča VZN, povzročila le majhno škodo.

Eksplozija v ulici Cassalla

Neznanci so v noči od nedelje na ponedeljek podtaknili v kleti mestnega zavetišča v ul. Cassalla 7 zaboj razstreliva. Močna eksplozija je skoraj popolnoma porušila prvo in drugo nadstropje. Žrtev ni bilo. Na civilno in ameriško policijo, ki je prišla na lice mesta so boje od daleč streljali.

Akademski slikar Alojzij Spacal bo razstavljal v tržaški «Galeriji»

V prihodnjih dneh bo v «Galleria Trieste» razstavljal slikar Alojzij Spacal. Nedvomno bodo umetnine slikarja Spacala privabile številne ljubitelje slikarske umetnosti.

Pomočnik v trgovskih poslih mu je ukradel 100.000 lir

Sinoči je prišel iz Milana v Trst neki Angelo Mazzoni. Prenočil je v hotelu «Vittoria», kjer je prejšnji večer njegov pomočnik v trgovskih poslih Ghreppi Marijan, tudi iz Milana, naročil sobo z dvema posteljama. Ko se je Mazzoni davi zbudil ni bilo ne pomočnika ne 100.000 lir.

Tatvine perila

Ko se je včeraj vrnil Lucijan Baldini domov je z bridkim razočaranjem ugotovil, da so mu v njegovi odsotnosti neznani tatovi ukradli kovčeg perila v vrednosti 40.000 lir. V stanovanje so prišli po drevesu, ki je blizu okna. Tatvino perila v vrednosti 20.000 lir je prijavila tudi Ema Tolusso na trgu S. Lucija 1.

Vlomilci na delu

Neznani vlomilci so včeraj v odsotnosti Ennenija Corrada iz Grinjana 240 vlomili vrata njegovega stanovanja in ukradli raznega perila in drugih predmetov za 200.000 lir. Za 70.000 lir pa so se okoristili vlomilci, ki so ukradli iz delavnice Franca Bukovca v ulici Tesa 47 štiri avtomobilske plašče in zračnice.

Aretirali so

Marjana Nardelija in Vincenca Sinisija, oba brez stalnega bivališča, ki sta poskušala iz ladje v Barkovljah ukrasti ladjine vrvi.

Trojni umor v Dragi Sv. Jerneja

NEZNANCI SO S STRELI IZ SAMOKRESA UBILI URARJA, NJEGOVO ZAROČENKO IN SLUŽKINJO

V soboto zvečer so neznanci ustrelili v dragi Sv. Jerneja urarja Giusta Trevisana, iz ul. San Lazzaro 9, njegovo zaročenko Lidio Ravasini iz ul. Del Eremo in služkinji Edvigo Pio Odoncini iz Padove. Policija je včeraj zjutraj ugotovila prve podrobnosti o groznem zločinu.

Trevisanovi starši so se v nedeljo zjutraj odpeljali s parnikom v Milje ter se dogovorili s svojim sinom, da jih bo počakal v pristanišču. Ker sina ni bilo, so odšli v njegovo vilo pri Sv. Jerneju. Na dvorišču vile so opazili avtomobil, vila sama pa se je zdelo, da je popolnoma zapuščena. Staršem se je vzbudil sum in so poklicali policijo iz Milj. Agenti so po kratkem iskanju našli trupla med praznimi sodi v kleti. Usta so imeli zavezana z brisačami, roke pa zvezane na hrbtu. Vse kaže, da gre za umor iz maščevanja, ker so morilci pustili žrtvam razne vrednostne predmete kakor ure, prstane in zapestnice. Odnesli so samo lovsko puško, samokres znamke «Berretta» kalibra 9 in dovoljenje za vožnjo tovornega avtomobila TS 11692. Zločin je bil po prvih ugotovitvah izvršen v soboto zvečer med 21. in 22. uro. Po policijskem pregledu so trupla odpeljali v mrtvašnico bolnišnice, kjer bodo na razpolago sodnim oblastem.

Pri nadaljevanju preiskave so aretirali bivšega Trevisanovega kolona Antonija Novela, rojenega v Kopru in stanujočega v dolini Sv. Jerneja. Med preiskavo na njegovem domu so našli deset nabojev trinitriola, 15 vžigalnikov in pol metra dolg vžigalni trak. Novela so odpeljali v Trst in ga prijavili sodišču zaradi nezakonite posesti razstreliva.

KULTURA

Manifestacija slovenske pesmi v Kaziljah

V nedeljo, 15. t. m. je prosvetno društvo «Dneva žar» iz Kazelj organiziralo na pobudo ONOO iz Trsta pevsko prireditev, na kateri je sodelovalo 9 pevskih zborov z 250 pevci iz bližnjih vasi in sicer iz Dutovelj, Skopega, Štorij pri Sežani, Sežane, Koprive, Dobravelj, Orleka, Krajne vasi in Kazelj. Prireditev je otvoril predsednik domačega prosvetnega društva. Nato je v imenu Slovenske prosvetne zveze govoril tov. Venturini, ki je poudaril uspehe ljudstva Slovenskega Primorja na polju pevske kulture, ki je kljub 25 letnemu fašističnemu zatiranju slovenskega jezika že leto dni po osvoboditvi v zopet težkih prilikah tako množično (okoli 300 pevskih zborov) kot interpretacijsko doseglo zavidljivo višino. Do teh uspehov, je nadaljeval, je v veliki meri pripomogla ljubezen, ki jo goji naše ljudstvo do pesmi, najlepšega izraznega načina doživljanja vsakega naroda, ki je še posebno svojstvena slovenskemu ljudstva. Takoj po govoru so nastopili posamezni pevski zbori, ki so zapeli vsak po dve pesmi. Vsi brez izjeme so tako interpretacijsko kot tehnično prav dobro zapeli, posebno lepo pa je zapel pevski zbor iz Dutovelj pod vodstvom tov. Zore Kjudrove. Številno občinstvo je z zanimanjem in odobravanjem sledilo izvajanjem. Za zaključek pa so vsi pevski zbori skupno zapeli Volaričevo «Slovan na plan», «Stalingrajsko», ter Venturinijevi «Mi smo ubežniki» in «Pesem o svobodi». Manifestacija lepote slovenske pesmi se je zaključila s petjem himne Hej Slovani, nakar je sledilo ljudsko rajanje.

OBZORNIK

Izšla je 5. štev. ORZORNIKA, mesečnika za ljudsko prosveto z vsestransko zanimivo vsebino. V tej številki se nadaljuje tečaj ruskega jezika in je razpisana nagrada za rešitev šahovskega problema št. 2.

Iz tehnih razlogov je 5. številka nekoliko dražja. Naročniki in člani prosv. društev jo dobo pri knjižničarjih prosv. društev, pri Slov. prosv. zvezi v Trstu v S. Vito 17/I in v Gorici v Ljudskem domu po znižani ceni 35 lir.

Odg. urednik DUSAN HRESČAK

Delavstvo Selveg je stopilo v štrajk

V ponedeljek 16. t. m. so stopili v štrajk delavci in nameščenci SELVEG-a v Gorici, ker ni podjetje sprejelo zahteve delovnega ljudstva, ki je zahtevalo enkratno odškodnino v znesku 8.000.— lir za one delavce, ki dobivajo družinsko doklado in 6.000.— lir za one, ki ne prejemajo družinske doklade. Delavstvo je bilo prisiljeno staviti te zahteve, ker dosedanje plače nikakor ne ustrezajo povišku cen najpotrebnejših živil v zadnjih časih.

Štrajkajo vsi delavci in nameščenci, tudi v Trstu in Pulju, razen onih, ki so neposredno zaposleni v električnih centralah pri oddaji toka.

Štrajk se nadaljuje.

Dnevna odškodnina za državne nameščence, ki služijo v porušenih krajih

VZN-AIS — Z nedavno izdanim ukazom Zavezniške vojaške uprave so priznali dnevno odškodnino za povračilo voznih stroškov državnim nameščencem, katerih delovni sedeži se nahajajo v povojni razrušenih, polrazrušenih in poškodovanih krajih. V te skupine spadajo kraji kjer je po mnenju Tehničnega civilnega urada postalo najmanj 40% stanovanj neuporabnih, ali kjer število nerazpoložljivih stanavanj dosega omenjeni odstotek zaradi rekvizicij, ukazanih po oblasteh. Odškodnina bo znašala največ 40 in najmanj 12 lir dnevno. Višina se ravna po stopnji in državnem zavodu, kateremu zainteresiranci pripadajo. Osebju, katero bi bilo v primeru, da ne morajo najti stanovanje na kraju dela, pooblaščeno, da se nastani v bližnjem kraju, bodo povrnili pa potne stroške po predpisih.

Spremembe določil sindikalnega zavarovanja kategorije

Zavezniška vojaška uprava je pred kratkim izdala ukaz, ki spreminja določila o socialnem zavarovanju nameščencev občinskih in državnih davčnih blaganj. Ukaz vsebuje nadalje spremembe glede osebnih pokojnin in pokojnin družinskih članov kakor tudi odredbe za povišanje deleža življenjskega zavarovanja in določa letni znesek za starostne in invalidninske pokojnine.

FIZKULTURA

KD "Umetnost in kultura„ iz Tržiča si je priborilo naslov prvaka Julijske krajine v plavanju

V nedeljo je mladina Julijske krajine v Miljah doživela svoj veliki praznik. Tekmovala je za naslove prvakov v plavanju Julijske krajine, ki se je vršilo v priredbi Zveze društev za telesno vzgojo s Trsta. Kljub slabemu vremenu in mrzli vodi je nastopilo veliko število 150 plavalcev in plavalk. Nastopili so plavalci in plavalke iz Tržiča, Trsta in Milj. Nastopiti pa bi moralo tudi moštvo iz Gorice, ki pa je prišlo prepozno, ker ga je na potu ustavila civilna policija. (Kaj tudi plavati ni več dovoljeno?). Naslov prvaka Julijske krajine v plavanju za leto 1946-47 si je po zanimivih borbah priborilo kulturno društvo iz Tržiča, ki je imelo najbolj skladno sestavljeno moško in žensko skupino. Rezultati so kljub slabemu vremenu prav dobri. Doseženi so bili sledeči rezultati: 50 m prosto, moški do 14 let: 1. Tarabocchia, Tržič 38.5, 2. Gerlica, Trst 52. 100 m prosto, moški od 14 do 18 leta: 1. Agostini, Tržič 1.33.2, 2. Enrico, Tržič 1.39.8. 200 m prosto moški nad 18 let: 1. Stelli 3.1.2, 2. Massarotto, oba Tržič 3.2. 50 m prsno moški do 14 let: 1. Chelluer, Tržič 52.8, 2. Ribič, Trst 1.4.2. 50 m prsno moški od 14 do 18 let: 1. Volčič, Trst 47.4, 2. Antoni, Tržič 48.4. 100 m prsno moški nad 18 let: 1. Antonio, Tržič 1.39.5. 50 m hrbtno moški od 14 do 18 let: 1. Miniussi., Tržič 50.1, 2. Volčič, Trst 52.5. 100 m hrbtno moški nad 18 let: 1. Mari, Trst 1.50. 50 m prosto ženske: 1. Depangher, Milje 58.5, 2. Giacomini, Trst. 50 m prsno ženske: 1. Zoren, Trst 1.12.8. Štafeta 4x100 m prosto moški: 1. Tržič 6.4. Stafeta 3x50 mešano moški: 1. Tržič, 2.22.

ZA POKAL «DELAVSKE ENOTNOSTI»

Ponzianina-Frausin sta remizirala

Prvi del nogometnih tekem za pokal «Delavske enotnosti» se bliža koncu. V nedeljo, ko se bo odigralo zadnje kolo bomo že imeli prvake posameznih skupin. Brez dvoma bo zadnje kolo najzanimivejše, predvsem v skupini A, kjer bo tekma med Sv. Markom in Rocolom odločila prvo mesto. V skupini B pa bo najbrže obdržala prvo mesto Ponzianina, ki bo brškone proti Pisoniju zmagala. Oglejmo si potek nedeljskih tekem. Najbolj zanimiva je bila med Ponzianino in Frausinom, ki je bil nekak mestni derbi med Trstom in Miljem. Moramo poudariti vedno večji tehnični nivo nogometa, ki ga predvajajo. Sicer pa zadnjo nedeljo ni šlo vse tako, kot bi moralo iti. To velja predvsem za tekmo Ponzianina-Frausin, v kateri se je ostrina igre pretvorila v medsebojno obračunavanje. Krivdo nosi predvsem sodnik Steccotti, ki bi moral nastopiti z večjo avtoriteto in tako preprečiti neljube dogodke na igrišču. Napako je tudi napravil, ko je tekmo pred časom zaključil. Sv. Marko in Rocol sta s številčnim rezultatom odpravila svoja nasprotnika Dugulina in Rediva. V vrstah Dugulina, ki je to tekmovanje tako lepo začelo, nekaj ne more biti v redu. Bridko razočaranje za moštvo Čebulca pa je bila enajstorica Pisonija, ki mu je po lepi in nadmočni igri dokončno prekrižala račune in mu odvzela zadnje upe za vstop v finale. Nasprotno pa si je moštvo Rinaldija z zmago nad Gaslinijem to možnost zopet pridobilo. Po šestih nedeljah pa je tudi za moštvo Dreherja nastopila žetev na račun Costalunge. Rezultati:

SKUPINA A

Col-Kraljič 2-1
Rocol-Redivo 6-1
Sv. Marko-Dugolin 7-0
Raffinerija-Zadruge 0-0

SKUPINA B

Dreher-Costalunga 4-0
Pisoni-Čebulec 2-0
Ponzianina-Frausin 1-1
F. M. Rinaldi-Gaslini 2-0.

Klasifikacijska tablica

SKUPINA A

Sv. Marko	7	5	2	0	26	4	12
Rocol	7	5	1	1	20	6	11
Roianese	7	4	2	1	18	8	10
Rafinerija	7	2	3	2	6	5	7
Raffinerija	7	2	3	2	6	5	7
Col	7	3	1	3	7	11	7
Kraljič	7	2	2	3	10	7	6
Zadruge	7	0	2	5	6	21	2
Redivo	7	0	0	7	2	29	0

SKUPINA B

Ponzianina	7	5	2	0	26	4	12
Frausin	7	5	1	1	15	8	11
Rinaldi	7	4	1	2	10	6	9
Gaslini	7	4	0	3	11	12	8
Pisoni	7	3	1	3	10	8	7
Čebulec	7	3	1	3	13	15	7
Costalunga	8	1	2	5	7	22	4
Kavčič	7	1	1	5	8	16	3
Dreher	7	1	1	5	9	19	3

VESTI IZ PODEŽELJA

Ljudstvo ne pozabi padlih za svobodo

NABIRALNA AKCIJA ZA SPOMENIK PADLIM V LISERTU

Pred nekaj dnevi se je na pobudo tovarniškega odbora sv. Marka pričela nabiralna akcija za postavitev spomenika padlim v Lisertu. Prvi ki so prispevali, so bili delavci Enotnih sindikatov kovinarjev, ki so nabrali: električni variliči 526 lir, težaki 353 lir, zidarji 322 lir, delavci pri mostovih 461.50, ladjski kovači 395.40, pleskarji 400, mehaniki «Arno» 970, mizarji 854, mehaniki v delavnici 1.380, ladjska delavnica 1317 in strugarji 205 lir.

Občinstvo opozarjamo, da krožijo po mestu sleparji, ki nabirajo prispevke za spomenik padlih v Lisertu. Tovarniški odbor Sv. Marka javlja, da ni z njegove strani nihče pooblaščen za tako nabiranje. Te brezvestneže je treba prijaviti policiji.

Seja MOS-a za Trst

V sredo se je vršila seja tržaškega MOS-a, kjer je najprej inž. Braun poročal o svojem potovanju skupno s tržaškimi umetniki, ki so si privatno ogledali Zagreb, Ljubljano in razne kraje Slovenije. S tega potovanja so odnesli najlepše spomine, tako zaradi prisrčnega sprejema kakor zaradi vtisov živahne obnove, ki je že skoraj popolnoma zabrisala vojne sledove.

MOS je potem zglasoval protest zaradi nastopa župana dr. Mihaela Mianija kot tržaški republikanski župan na kongresu italijanskih županov v Campidogliu. To je že drugi primer, da se odvetnik Miani izdaja za demokratičnega župana, čeprav sploh ni bil izvoljen, ampak začasno postavljen s strani ZVU, medtem ko bi se lahko kot demokratsko predstavništvo tržaške občine označeval edino MOS, ki so ga zares demokratično izvolili predstavniki ročnega in umskega delovnega ljudstva v Trstu. Mianijev nastop je tudi neupravičeno in smešno prejudiciranje pripadnosti Trsta.

MOS je tudi izrazil tov. Pogassiju priznanje za njegovo uspešno delovanje v prid tržaškemu ljudstvu z delegacijo v Parizu.

Mladoščino za "julliske„ ubežnike (za katerimi joka «Voce»)

V Italiji cvete propaganda grozodejstev v coni B tako, da fašistični in vojni zločinci najhujše vrste sploh ne iščejo dela, ampak enostavno prosjačijo okrog z že udomačenim rekom «sono profugo giuliano». Mnogo iskrenih demokratov je sicer že zavohalo fašista pod to krinko «mučenikov», večina pa še vedno ganjeno seže po denarnici in v svoji lahkovernosti radodarno vzdržuje škodljivce v svoji sredi.

Lazi, ki jih trosijo ubegli fašisti v Italiji, niso samo navadno podpihovanje šovinizma in vojnega hujskanja proti Jugoslaviji. Tu najdemo odtenke od vešča klevetniškega zastrupljanja ozračja pa do najneverjetnejših neumnosti toliko bujne kot hudobne domišlije.

Vendar pa včasih tudi med ubežniki najdemo «pošteno» dušo, ki iskreno prizna, kakšne so razmere v coni B. Tako je nedavno povedala neka gospa, ki se je iz Pulja kjer ima samo — 3 vile) preselila v Italijo: «Veste, v coni B ne bi bilo tako slabo, ampak kaj hočete — dobro se imajo le oni, ki delajo...»

(Po pripovedovanju tov. C. G., ki se je nedavno vrnil iz Bologne).

Koper

OTROCI POČITNIŠKIH KOLONIJ SO OBISKALI HRV. ISTRO

V petek 13. t. m. so otroci počitniške kolonije v Kopru obiskali «Ponte Salvore» v hrvatski Istri, kjer je počitniška kolonija otrok iz hrvatske Istre in iz cone A. Otroci so skupno priredili kulturno prireditev, prepevali in igrali so se ob morju. Tu je bilo živo občuteno slovensko-italijansko bratstvo.

AVTOBUSNA NESREČA

V soboto 14. t. m. se je blizu Kopra primerila avtobusna nesreča, ki k sreči ni imela hudih posledic. Avtobus, ki vozi iz hrvatske Istre v Koper, se je zaletel v telegrafski drog, ki se je zrušil na avtobus in laže ranil nekaj potnikov.

LOTERIJA

V soboto 14. t. m. zvečer je v dvorani Santa Chiara priredila mizarska delavnica v Kopru loterijo. Glavna nagrada je bil divan, 2 naslanjača, in 1 miza v skupni vrednosti 50.000 lir. Srečni dobitnik se še ni javil.

Sv. Ivan pri Devinu

POGREB ŽRTVE NEPREVIDNEGA AVTOMOBILISTA

V soboto 14. 9. se je vršil pogreb tov. Jenka Petra, ki ga je povozil zavezniški kamion. Zalnega sprevoda se je udeležilo nad 1000 oseb. Vaščani so mu nakupili cvetja na grob, 550 lir so pa poslali v prid vojnim sirotam.

Pokojnik je bil v vsem okraju izredno priljubljen.

Zapušča ženo in dveletno hčerko. Njima veljaj naše najgloblje sožalje.

Nabrežina

«PAZITE NA TATOVE»

V noči 13. t. m. so vdrli neznani zlikovci skozi okno v stanovanje družine Bankaro iz Nabrežinekamnolom 82. Gospodar jih je pravočasno opazil in prepodil. Vse kaže da so mislili okrasti prodajalko čevljev, ki stanuje na drugem koncu iste hiše in pri kateri se jim je tatvina pred nekaj meseci tudi posrečila. To pot pa jim je izpodletelo, ker so zgrešili okno.

Sežana

VZEMINO SI GA ZA VZGLED

Tovariš Škrinjar Anton, bivajoč v Sežani štev. 236, je za časa 12 dnevne stavke prevažal na prošnjo okoliških kmetov živila stavkujočemu delavstvu v Trst.

Voznino, ki znaša 3.360 lir je daroval okrajnemu odboru SIAU. To je ponoven dokaz, kako naše ljudstvo pravilno pojmuje našo borbo in kako ceni SIAU kot predstavnico demokratičnih množic Julijske krajine in Trsta.

Čudno poslovanje nekaterih uradov

V sodni palači je poleg drugih tudi urad za podeljevanje potnih dovoljenj. Ta urad posluje ob sobotah od 14.30 do 17.30 ure za vse one, ki nujno potrebujejo dovoljenje. Kako pa ta urad posluje, nam kaže naslednji primer: v soboto je skupina kakih 30 ljudi nestrpno čakala pred zaprtim vhodom. Neki civilni policist je pustil vstopiti petim ljudem, ostali pa so zaman čakali. Ob 17 uri se je ta policist zopet prikazal in dejal, da ne bo nikomur več dovolil vstopa. Vse prošnje ostalih so bile zaman, klicali so in trkali po vratih; nikogar ni bilo na spregled.

«Altro che» birokrati!

Kaj bi bilo prevlineje?

GREDICE PO DREVOREDIH ALI STANOVANJSKE HIŠE?

V Trziču čistijo lepi drevored Regina Elena. Pravijo, da bodo tam namestili gredice in klopice. Pri teh javnih delih so zaposlili nekaj mladih delavcev odpuščenih iz ladjedelnic. Gotovo je žalostno, da morajo zagrabiti zopet za kramp, namesto da bi napredovali v svoji kovinarski stroki. Še bolj pa je žalostno, da krasijo drevorede, medtem ko bi lahko gradili stanovanjske hiše zase in druge, ki se morajo stiskati po bivših protiletalskih bunkerjih in podobnih bednih stanovanjskih nadomestkih. Mar predstavniki ZVU ne mislijo tako?

Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje

Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje bo ob začetku svoje druge gledališke sezone 1946-47 priredilo vrsto gostovanj po deželi z ljudsko igro s petjem «Deseti brat», kjer sodeluje ves gledališki ansambel. Spored gostovanj: v četrtek 19. t. m. ob 20. uri v Sežani, v petek 20. t. m. ob 20 uri v Boljuncu, v soboto 21. t. m. ob 20. uri na Nabrežini, in nedeljo 22. t. m. ob 20. uri pri Sv. Križu.

Prireditve, predavanja in sestanki

PROSVETNO DRUŠTVO «SIMON JENKO» V TRSTU. Danes ob 20.30 bo tov. Jože Pahor predaval o kmečkih uporih.

KULTURNO DRUŠTVO «CENTER» — ulica Mazzini 32/II. Drevi ob 20. uri je sestanek direktivnega sveta.

KULTURNO DRUŠTVO «SLAVKO SKAMPERLE». Danes 17. t. m. ob 21. uri bo v gostilni pri «Soči» turnir v balinanju med moštvi «Soča», «Corso» in «Bela vista». Nagrade: pozlačena, posrebrena in bronasta medalja.

Solstvo

Jesenski rok za izpite na slovenskih šolah

Šolski nadzornik za Trst javlja, da bodo jesenski sprejemni, razredni, usposobljenosti in zrelostni izpiti v slovenskih šolah 23. septembra.

Zrelostni in usposobljenostni izpiti na vseh zavodih pa se bodo pričeli 10. oktobra ob 8.30 uri s pismeno nalogo učnega jezika.

SLOVENSKO VIŠJE UČITELJIŠČE V GORICI. Na slovenski višji in klasični gimnaziji ter na slovenskem višjem učiteljišču v Gorici se bodo začeli zrelostni in usposobljenostni izpiti 10. oktobra 1946. Vsi drugi izpiti se bodo začeli že 23. t. m. Podrobnejši razporedi so objavljeni na šolski deski. Vpisovanje v šolo se prične 1. oktobra 1946.

SLOVENSKA NIŽJA SREDNJA ŠOLA V GORICI. Začetek sprejemnih, popravnih, razrednih in nižjih tečajnih izpitov v jesenskem roku bo 23 t. m. ob 8. uri zjutraj. Podrobna navodila in razpored so objavljeni na oglasni deski šolskega poslopja v ulici Randaccio 22. Ravnateljstvo opozarja, da ne bo mogel nihče opraviti izpitov, kdor bo zamudil rok.

NA UČITELJIŠČU V TOLMINU se prične pouk 23. t. m. ob 8. uri zjutraj. Popravni izpiti bodo 20. t. m., vpisovanje pa 21. t. m.

Pesmarice 33 moških in mešanih zborov

Slovenska prosvetna zveza, ulica San Vito 17, telefon 8001, javlja, da so prispele pesmarice 33 moških in mešanih zborov. Naročniki naj jih dvignejo pri Slovenski prosvetni zvezi v ul. S. Vito 17 vsak dan od 8. do 12. ure. Cena: 30 lir. V prodaji so tudi odveč izvodi pesmarice.

Delitev racioniranega balag

PODALJŠANJE DELITVE SLADKORJA ZA DELAVCE. SEPRAL javlja, da se bo delitev sladkorja za težke in najtežje delavce končala šele v sredo 18 t. m. in ne 14 t. m.

V TEKU DANAŠNJEGA DNE naj vsi prodajalci na drobno dvignejo v uradu za živilske nakaznice nakazila za koruzno moko.

Enotni sindikati

ENOTNI SINDIKAT PREHRANE. Danes 17. sept. ob 18.30 uri bo sestanek direktivnega sveta na sedežu sindikata.

SINDIKAT GRADBENIH DELAVCEV IN NAMEŠČENCEV. V četrtek dne 19. sept. bo ob 18.30 uri na sedežu sindikata sestanek vseh zaupnikov.

SINDIKAT SOLSKI